

CENTRALNA BANKA
CRNE GORE

MAKROEKONOMSKI IZVJEŠTAJ CENTRALNE BANKE CRNE GORE III kvartal 2021. godine

Podgorica, 2021. godine

IZDAVAČ	Centralna banka Crne Gore Bulevar Svetog Petra Cetinjskog br. 6 81000 Podgorica telefon +382 20/664-997, 664-269 fax +382 20/664-576
INTERNET STRANICA	http://www.cbcg.me
SAVJET CENTRALNE BANKE	dr Radoje Žugić, guverner dr Nikola Fabris, viceguverner Miodrag Radonjić, viceguverner dr Zorica Kalezić, viceguverner dr Milorad Jovović Ruždija Tuzović dr Nikola Milović
GRAFIČKA PRIPREMA	Nikola Nikolić Nikola Marđonović

Molimo korisnike ove publikacije da prilikom korišćenja podataka iz Izvještaja obavezno navedu izvor.

SADRŽAJ

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI	7
1. REALNI SEKTOR	11
1.1. Bruto domaći proizvod	13
1.2. Djelatnosti	13
1.3. Cijene	19
1.4. Tržište rada	24
2. MONETARNA KRETANJA	29
2.1. Banke	31
2.2. Kamatne stope banaka	53
2.3. Mikrokreditne finansijske institucije	56
2.4. Lizing kompanije	58
3. EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA	61
4. TRŽIŠTE KAPITALA	65
5. FISKALNI SEKTOR	71
5.1. Javne finansije Crne Gore	73
5.2. Budžet Crne Gore	74
5.3. Lokalna samouprava	78
5.4. Državni fondovi	79
6. DRŽAVNI DUG	83
6.1. Unutrašnji državni dug	86
6.2. Spoljni državni dug	87
6.3. Izdate državne garancije	89
6.4. Otplata državnog duga	90
7. EKSTERNI SEKTOR	91
7.1. Platni bilans	95
7.2. Finansijski račun	102
8. MEĐUNARODNA EKONOMIJA	107
8.1. Globalna ekonomska i finansijska kretanja	109
8.2. Eurozona	113
8.3. Region	114
9. NAJZNAČAJNIJI DOGAĐAJI	117
10. PRILOZI	121

PREGLED MAKROEKONOMSKIH POKAZATELJA

	2020.	QIII 2021.	%
REALNI SEKTOR			
BDP (u tekućim cijenama, u milionima eura) ¹	4.185,6	4.881,3	
Industrijska proizvodnja (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	-0,9	7,0	
Šumarstvo (u odnosu na isti period prethodne godine) ²	8,2	-57,4	
Građevinarstvo (u odnosu na isti period prethodne godine-mjereno efektivnim časovima) ²	-3,2	1,7	
Zaposlenost			
Broj zaposlenih (decembar i avgust)	160.978	198.549	
Broj nezaposlenih (decembar i septembar)	47.509	53.958	
Stopa inflacije			
Potrošačke cijene godišnja stopa (decembar i septembar)	-0,9	2,9	
Prosječna zarada bez poreza i doprinosa (prosjeak za period) ²	524	530	1,1
MONETARNI SEKTOR (u milionima eura)³			
Ukupni depoziti	3.372,9	3.991,3	18,3
Depoziti nefinansijskog sektora	1.014,8	1.256,9	23,9
Depoziti stanovništva	1.254,0	1.350,9	7,7
Depoziti Opšte Vlada	225,5	269,9	19,7
Centralna Vlada	168,3	194,1	15,3
Lokalna Vlada	51,8	71,2	37,3
Fondovi socijalne sigurnosti	5,4	4,7	-13,3
Depoziti finansijskog sektora	47,2	44,6	-5,5
Depoziti - ostalo	831,3	799,1	-3,9
Ukupni krediti	3.159,2	3.498,5	10,7
Kreditni nefinansijskom sektoru	1.109,2	1.130,9	2,0
Kreditni stanovništvu	1.394,2	1.424,2	2,2
Kreditni Opštoj Vladi	300,5	262,9	-12,5
Centralna Vlada	260,4	223,4	-14,2
Lokalna Vlada	38,4	37,9	-1,3
Fondovi socijalne sigurnosti	1,7	1,7	0,0
Kreditni finansijskom sektoru	25,9	18,8	-27,3
Kreditni - ostalo	329,4	398,7	21,0
EMISIJA DRŽAVNIH ZAPISA			
Prosječna kamatna stopa na 91-dnevne državne zapise, posljednja			
Prosječna kamatna stopa na 182-dnevne državne zapise, posljednja	0,90%	0,90%	
TRŽIŠTE KAPITALA			
Promet na berzi (u milionima eura)²			
Montenegro berza	31,4	34,1	
Berzanski indeksi			
MNSE10	712,83	795,30	11,6
MONEX	10.328,64	11.314,40	9,5
FISKALNI SEKTOR (u milionima eura)²			
Tekući prihodi ⁴	1.868,7	1.535,3	
Izdaci ⁴	2.333,3	1.594,3	
Suficit/deficit ⁴	-464,6	-59,0	
Eksterni državni dug (u milionima eura) ⁵	3.835,3	3.658,9	-4,6
Unutrašnji državni dug (u milionima eura) ⁵	495,6	417,4	-15,8
Dug lokalne samouprave (u milionima eura) ⁵	78,1	-	
EKSTERNI SEKTOR²			
Saldo tekućeg računa (u milionima eura) ²	-1.090,4	-249,2	
Trgovinski bilans	-1.642,0	-1.411,5	
Bilans usluga	176,5	796,8	
% pokrića trgovinskog deficita sa ostalim saldima	33,6	82,3	
Saldo tekućeg računa u % od BDP-a	-26,0		

¹ Podatak za 2021. godinu procjena Ministarstva finansija i socijalnog staranja, novembar 2021. god.

² Podaci za I-XII 2020. i I-IX 2021. god.

³ Od juna 2018. godine podaci u okviru monetarne statistike sastavljaju se u skladu sa novom metodologijom (https://www.cbcg.me/slike_i_fajlovi/fajlovi/fajlovi_publikacije/statistika/metodologija_2018.pdf).

⁴ Tekući prihodi i izdaci budžeta, državnih fondova i lokalnih samouprava.

⁵ Shodno novom Zakonu o budžetu i fiskalnoj odgovornosti, koji je donijet u 2014, struktura javnog duga je promijenjena. Javni dug je definisan kao dug centralnog nivoa države (državni dug) i lokalnog nivoa (dug lokalne samouprave). Dug lokalnih samouprava isključen je iz strukture unutrašnjeg državnog duga, dok sa druge strane, u unutrašnji dug je dodan iznos koji se odnosi na dug pravnim licima i privrednim društvima. U skladu sa novim Zakonom, u kvartalnim izvještajima prikazuje se državni dug, dok se u godišnjem izvještaju prikazuje javni dug.

MAKROEKONOMSKO OKRUŽENJE U CRNOJ GORI

Ekonomija Crne Gore postepeno se oporavlja od duboke recesije iz 2020. godine izazvane pandemijom COVID-19. Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, crnogorska privreda zabilježila je u prvom kvartalu 2021. godine negativnu stopu ekonomskog rasta od 6,5%, međutim u drugom i trećem kvartalu ostvaren je realni rast od 19% i 25,8%, respektivno, u odnosu na isti kvartal prethodne godine. Raspoloživi statistički pokazatelji u periodu januar-septembar ukazuju na rast ukupne industrijske proizvodnje, značajni rast dolazaka i noćenja turista, kao i rast trgovine i efektivnih časova rada u građevinarstvu.

Potrošačke cijene u periodu januar - septembar 2021. godine, u poređenju sa istim periodom prethodne godine, u prosjeku su bile više za 1,8%, dok su cijene u septembru u odnosu na septembar prethodne godine bile više u prosjeku za 2,9%.

Ukupna industrijska proizvodnja u periodu januar - septembar 2021. godine ostvarila je rast od 7% u odnosu na isti period prethodne godine, kao rezultat rasta u sektorima snabdijevanje električnom energijom, gasom i parom od 20,3% i prerađivačka industrija od 4,7%, dok je sektor vađenja ruda i kamena zabilježio pad od 23,1%.

U istom periodu u sektoru turizma zabilježen je značajan rast dolazaka i noćenja turista čemu je u mnogome doprinijelo otvaranje granica za ulazak u zemlju bez testova na koronavirus. Crnu Goru je u posmatranom periodu, prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, u kolektivnom smještaju posjetilo 631.970 turista, dok je istovremeno registrovano 2,7 miliona noćenja, što u odnosu na isti period prethodne godine predstavlja rast od 162,9%, odnosno 214,9% respektivno.

Prema preliminarnim podacima MONSTAT-a, u posmatranom, u odnosu na isti period prethodne godine, građevinarstvo je zabilježilo pad vrijednosti izvršenih građevinskih radova od 3,6%, uz istovremeni rast efektivnih časova rada od 1,7%.

U platnom bilansu Crne Gore deficit tekućeg računa na kraju septembra ove godine iznosio je 249,2 miliona eura i bio je manji u odnosu na isti period 2020. godine za 71,1%. To je prevashodno rezultat povećanja suficita na računima usluga usljed većih prihoda po osnovu usluga putovanja-turizma, kao i usluga transporta. Smanjenju deficita tekućeg računa dodatno je doprinio rast suficita na računima primarnog i sekundarnog dohotka. Na finansijskom računima zabilježen je neto odliv kapitala nastao kao posljedica realizovanog neto odliva na računima portfolio i ostalih investicija.

Prema preliminarnim podacima, spoljnotrgovinski deficit iznosio je 1,4 milijarde eura i bio je veći za 13,5% u odnosu na isti period prethodne godine, što je rezultat većeg vrijednosnog povećanja uvoza od izvoza roba. Ukupan izvoz roba iznosio je 371 miliona eura i bio je za 91,1 milion eura ili 32,5% veći, dok je uvoz roba iznosio 1,8 milijardi eura i bio je za 259,1 milion eura ili 17% veći u odnosu na uporedni period. Nastavak oporavka sektora turizma u Crnoj Gori, ali i međunarodnih trgovinskih tokova, kao i rast cijena u međunarodnoj trgovini (kako robe, a prevashodno energenata, ali i cijene transporta) doveli su do povećanja obima robne razmjene sa inostranstvom od 19,4%. Na računu usluga zabilježen je suficit u iznosu od 796,8 miliona eura, što je za 662,6 miliona ili okvirno šest puta više nego u uporednom periodu. Ukupni prihodi od usluga iznosili su 1,2 milijarde eura što predstavlja rast od 148%, dok su rashodi iznosili 438,2 miliona eura i bili su veći za 20,4% u odnosu na uporedni period. Procijenjeni prihodi od putovanja-turizma iznosili su 699,7 miliona eura, što je za 577,7 miliona eura više nego u istom periodu 2020. godine i rezultat je povećanja dolazaka i noćenja stranih turista. Na računu primarnog i sekundarnog dohotka realizovan je suficit u iznosu od 84 miliona eura, odnosno 281,6 miliona eura, što je za 34,7%, odnosno za 52,1% više nego u uporednom periodu.

Prema preliminarnim podacima, neto priliv SDI iznosio je 352,3 miliona eura, što je za 2% više u poređenju sa istim periodom prethodne godine. Ovakvo kretanje rezultat je većeg priliva po osnovu vlasničkih ulaganja zahvaljujući kojem je zabilježen i rast ukupnog priliva SDI od 18,4%. Vlasnička ulaganja iznosila su 302,9 miliona eura (rast od 84,3%), međutim, priliv u formi interkompanijskog duga iznosio je 231,2 miliona eura ili 25,9% manje u poređenju sa istim periodom 2020. godine. U strukturi vlasničkih ulaganja, investicije u kompanije i banke iznosile su 118,6 miliona eura (rast od 29,1%), dok su ulaganja u nekretnine iznosila 184,3 miliona eura (rast od 154,3%). Ukupan odliv SDI iznosio je 247,6 miliona eura, što je za 53,5% više u odnosu na uporedni period.

Kada je riječ o tržištu rada, shodno revidiranim podacima Monstata, broj zaposlenih u posmatranom periodu u prosjeku je iznosio 182,663 i bio je veći za 0,9% u odnosu na isti period prethodne godine. Trinaest od ukupno devetnaest sektora bilježi rast broja zaposlenih, pa je posmatrano po pojedinim sektorima, najveći rast zabilježen u sektorima: informisanje i komunikacija (11,5%), poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo (9,9%), poslovi s nekretninama (6,8%), ostale uslužne djelatnosti (6,1%). Pad broja zaposlenih zabilježen je u sektorima: administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti (-23,2%), finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja (-3,5%), obrazovanje (-2,3%), prerađivačka industrija (-1,6%) i umjetnost, zabava i rekreacija (-0,4%).

Broj registrovanih nezaposlenih lica u periodu januar - septembar 2021. godine, u prosjeku, iznosio je 54.015 odnosno 35,1% više nego u istom periodu prethodne godine. Stopa nezaposlenosti je, prema podacima Zavoda za zapošljavanje, u septembru iznosila 23,26% i veća je za 4,56 p.p. od stope nezaposlenosti iz septembra prethodne godine.

Prema podacima MONSTAT-a, prosječna bruto zarada u septembru u Crnoj Gori iznosila je 791 euro, dok je prosječna zarada bez poreza i doprinosa iznosila 530 eura, i u odnosu na isti period prethodne godine porasle su za 1,2%, odnosno 1,3%, respektivno.

Državni budžet u periodu januar - septembar 2021. godine obilježila je povećana naplata budžetskih prihoda i smanjenje konsolidovanih rashoda u odnosu na isti period prethodne godine, kao i u poređenju sa planom budžeta shodno Zakonu o budžetu Crne Gore za 2021. godinu, koji je počeo da se primjenjuje od prvog jula tekuće godine nakon šestomjesečnog privremenog finansiranja.

U prilog rastu naplate prihoda, ide veća poreska disciplina usljed implementacije projekta elektronske fiskalizacije, kao i popuštanje epidemioloških mjera, koje su rezultirale uspješnom ljetnjom turističkom sezonom. Pad kapitalnih izdataka, odnosno slabija dinamika izvođenja radova na prioritetnoj dionici autoputa „Bar – Boljare“ i manji izdaci po osnovu transfera institucijama, pojedincima, nevladinom i javnom sektoru determinisali su smanjenje budžetskih rashoda.

Polazeći od navedenih činjenica, gotovinski deficit budžeta smanjen je za 268,2 miliona eura u poređenju sa istim periodom prethodne godine i procijenjen je na 64,7 miliona eura ili 1,3% BDP-a.

Prema preliminarnim podacima Ministarstva finansija i socijalnog staranja, na kraju septembra 2021. godine, bruto državni dug je iznosio 4.076,2 miliona eura ili 83,5% BDP-a i u odnosu na kraj 2020. godine manji je za 5,9%, čemu je najviše doprinijela otplata duga po osnovu euroobveznica emitovanih 2016. godine i otplata dospjelih obaveza po osnovu emitovanih državnih zapisa. Od ukupnog iznosa bruto državnog duga, na unutrašnji dug se odnosilo 417,3 miliona eura ili 8,5% BDP-a, na spoljni dug 3.658,9 miliona eura ili 75% BDP-a. Neto državni dug iznosio je 3.555,6 miliona eura ili 72,8% BDP-a. Nivo javnog duga predstavlja ozbiljan rizik i upravljanje njim i dalje ostaje jedan od najvećih izazova u narednom periodu.

CBCG je i u 2021. godini, u okviru svojih nadležnosti, uprkos suženom izboru monetarnih instrumenata, pružila snažnu podršku ublažavanju posljedica pandemije po građane i privredu. Od početka pandemije usvojeno je ukupno deset paketa antikriznih mjera izmjenama i dopunama Odluke o privremenim mjerama za ublažavanje negativnih uticaja epidemije COVID-19 na finansijski sistem, sa ciljem očuvanja likvidnosti banaka, rasta kreditnog potencijala i preliivanja likvidnosti ka stanovništvu i privredi. Realizacija mjera se kontinuirano prati, kao i kretanja u realnoj ekonomiji i finansijskom sistemu, a posebno u bankarskom, kako bi se mjere blagovremeno povlačile.

Tokom devet mjeseci 2021. godine, bankarski sektor je karakterisalo očuvanje sigurnosti i stabilnosti. Visok nivo likvidnih sredstava, kao i rast kredita, doprinijeli su stabilnosti bankarskog sistema. Likvidna aktiva banaka na kraju septembra 2021. godine iznosila je 1.417,4 miliona eura, što predstavlja rast od 39,5% u odnosu na kraj prethodne godine. Ukupni krediti banaka na kraju septembra 2021. godine iznosili su 3.498,5 miliona eura, što je 10,7% više u odnosu na isti uporedni period. Agregatni koeficijent solventnosti bankarskog sistema iznosio je 18,53% u septembru 2021. godine, čime je ostvaren blagi rast u odnosu na kraj prethodne godine kada je iznosio 18,52%. Bankarski sektor ostvario je tokom devet mjeseci 2021. godine pozitivan finansijski rezultat u iznosu od 43,6 miliona eura.

Višegodišnji trend smanjenja aktivnih kamatnih stopa iz prethodnog nastavljen je i u posmatranom periodu. Prosječna ponderisana efektivna kamatna stopa na ukupne kredite na kraju septembra 2021. godine iznosila je 5,72% i u odnosu na kraj 2020. godine bila je niža za 0,12 p.p. Istovremeno, prosječna ponderisana pasivna efektivna kamatna stopa iznosila je 0,35% i bilježi pad od 0,05 p.p. u odnosu na kraj prethodne godine.

Na kraju septembra 2021. godine kapital MFI iznosio je 38,5 miliona eura ili 7,9% više nego na kraju prethodne godine, dok je njihova bilansna suma u istom periodu smanjena za 2,5% na 80,4 miliona eura. MFI su tokom devet mjeseci 2021. godine ostvarile neto dobit u iznosu od 3,3 miliona eura. Na kraju septembra 2021. godine bilansna suma lizing kompanija iznosila je 42,1 milion eura, što predstavlja rast od 6,8% u odnosu na kraj prethodne godine, dok je profit ovih finansijskih posrednika iznosio 543.000 eura.